

א. רב חייא בר אבין אמר רב ששת לשמוע מהברייתא, כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה – יש לה כתובה מנה. וכן אמר רבה (ורב אשי דחה ראייתו). וכן סובר רבי יוחנן (יג.). ואילו רבא אמר עפ"י פשט לשון המשנה מקח טעות הוא. וכן דעת רבי אלעזר (יג.). ודאי גם רמי בר חמא סובר שאין לה ולא כלום, שהרי אפילו במוכת-עץ אמר כן).

הלכה כרבא וכפשטות לשון המשנה, שמקח טעות הוא. (רי"ף). ומסתבר שבאנשים פרוצים החשודים על איסורים, לדברי הכל אינו מקח טעות לגמרי. לא נחלקו אלא בכשרים וצנועים. (עפ"י אגרות משה אה"ע ח"א ג).

ולכל הדעות, אם נכנסה לחופה, אפילו מוחזקת שלא נבעלה – אם נמצאה בעולה יש לה מנה, הואיל וכנסה ראשון ועל דעת כן נשאה. (ואפילו העדים מעידים שלא נבעלה, אפשר שאינו סומך על דבריהם וסבר שלשבה אומרים כן. עתוס').

ב. נמצאת מוכת עץ – רמי בר חמא אמר: אין לה ולא כלום, ורבא בתחילה תלה זאת במחלוקת רבי מאיר וחכמים, שלר"מ יש לה מאתים ולחכמים אין לה כלום, ולבסוף חזר בו ונקט שאפילו לחכמים יש לה מנה, כמו במוכת עץ שהכיר בה. (וכן פסק הרי"ף).

דפים יא – יב

יח. אלו שאין להן טענת בתולים?

אלמנה, גרושה, וחלוצה מן הנישואין – אין להן טענת בתולים, וחייב ליתן להן כתובתן. ואפילו יש עדים שלא נסתרה עם בעלה הראשון או נסתרה ולא שהתה כדי ביאה – אין השני יכול לטעון טענת בתולים. מבואר בגמרא שאם קידש ולא בעל לאלתר (בין הבעל הראשון בין השני. תוס'), יש לו לטעון טענת בתולים, כי יש לחוש שמא זינתה תחתיו ונאסרת עליו (כגון בכהן).

התוס' (שם ד"ה וניחוש) מפרשים שגם לענין הפסד הכתובה, אם לא בעל לאלתר יש לנו להפסידה כתובתה, כדי שהכהן יטרח לבית דין ויטען טענת בתולים. אך זה דוקא לרב אשי הסובר כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה אין לה כתובה כלל, הלכך אם כאן יהא לה, יבואו לטעות גם לענין איסור, אבל לרבה האומר כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה, אף כאן יש לה.

להלכה לא חילקו הפוסקים אם בעל לאלתר אם לאו. (ע' אה"ע סו, ב בבית שמואל ובחלקת מחוקק). יש אומרים שלהלכה אם יש עדים שלא נבעלה אצל הראשון – יש לה טענת בתולים והפסידה כתובתה. (עפ"י בית שמואל סו סק"ב בדעת הרמב"ם).

הגירות והשבויה והשפחה שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו יתירות על בנות שלש שנים ויום אחד – אין להן טענת בתולים.

כאמור למעלה, ביהודה שמיחידים את החתן עם הכלה קודם נישואין, אינו יכול לטעון טענת בתולים. ויש מקומות ביהודה שאין מייחידים, ושם אפשר לטעון. מאידך הנהג מנהג יהודה בגליל אינו יכול לטעון.

לדברי רב אשי, אי אפשר לטעון טענת בתולים אלא אם מומשו החתן והלכה על ידי השושבינין קודם החופה למנוע מעשה תרמית. (וסובר שלא האמינוהו משום חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה (עפ"י תוס' ועוד). ואולם הר"ח והרז"ה פירשו שלא אמר רב אשי אלא במקום שנהגו למשמש ולא משמשו, אבל במקום שלא נהגו במשמש שושבינין – ודאי יש טענת בתולים).

דף יב

יט. א. הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים; היא אומרת משארסתני נאנסתי והוא אומר עד שלא ארסתיך – מה הדין?

ב. ברי ושמא – האם ברי עדיף?

א. לרבן גמליאל ורבי אליעזר – נאמנת, ואפילו לדעת האומר ברי ושמא לאו ברי עדיף, כאן יש לאשה נאמנות מכח 'מגו', שהיתה יכולה לטעון טענה טובה יותר, מוכת עץ אני. או משום שחזקת הגוף מסייעתה. רבי יהושע אומר: לא מפיה אנו חיים אלא הרי זו בחזקת בעולה עד שלא תתארס והטעתו, עד שתביא ראיה לדבריה.
אמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה כרבן גמליאל.

ב. 'מנה לי בידך' – והלה אומר 'איני יודע' – רב יהודה ורב הונא (ואביי. עתוס') אמרו: חייב, שברי ושמא – ברי עדיף. רב נחמן ורבי יוחנן אמרו: פטור, העמד ממון בחזקת בעליו. [אבל 'איני יודע' אם פרעתיך' – לדברי הכל חייב. ראשונים ע"פ גמרא בב"ק ושבויעות. והרי"ף סובר שיכול להשביע את התובע]. והלכה כרב נחמן בדינים, דלאו ברי עדיף.

א. כתב רש"י, וכן דעת הר"ן, אף לדברי הפוטרים, חייב הנתבע לישבע שהאמת כדבריו שאינו יודע. ודעת רבנו גרשום (בב"ב קלה) לפטור.

ב. אם בא לצאת ידי שמים – חייב אף לדעת האומר אין ברי עדיף. (ב"ק קיה; ר"ן. ומדת חסידות היא (ש"ך חו"מ פח סקל"ו). וע' באור הדבר בשערי ישר ה, טז). ומכל מקום אין מועילה תפיסת התובע. (רמב"ן, מובא בשו"ת הריב"ש שצב).

ג. מבואר מדברי התוס' (ע' בית יעקב), שמחלוקתם אמורה גם לדעת סומכוס שממון המוטל בספק חולקין – האם בברי ושמא חייב בכל או יחלוקו.

ד. כתבו התוס' שבברי גרוע ושמא טוב [כגון שלא היה לו לנתבע לידע הדבר], מודה רב יהודה שאין ברי עדיף.

מבואר בסוגיא שברי שיש עמו 'מגו' או חזקת הגוף, לדברי הכל עדיף על שמא ומוציאים ממון – לרבן גמליאל ורבי אליעזר שהלכה כמותם.

הרי"ד כתב שזה רק בצירוף חזקת חיוב, אז מועילה חזקת הגוף להצטרף עם הברי. (וע' בשערי ישר שער החזקות יג בהסבר דבריו).
ע"פ פרטים נוספים, בב"מ צז-צח.

דין כתובת בנות הכהנים – נתבאר לעיל י.

דף יג

כ. מה הדין במקרים הבאים?

א. הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים, היא אומרת מוכת עץ אני והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את.

ב. ראו פנויה שנסתתרה עם אחד ואמרו לה מה טיבו של איש זה – איש פלוני וכהן הוא.

ג. כנ"ל כשהיתה מעוברת – מה דין האשה ודין הילד לכהונה?

א. לרבן גמליאל ורבי אליעזר נאמנת ויש לה כתובה מאתים לרבי מאיר [ודלא כרמי בר חמא שאמר מוכת עץ שלא הכיר בה – מקח טעות הוא] או מנה לחכמים. לרבי יהושע אינה נאמנת והריהי בחזקת דרוסת